

AFRİKA JEOPOLİTİĞİ

AFRICAN GEOPOLITICS

Editörler

Prof. Dr. Hasret Çomak
Doç. Dr. Burak Şakir Şeker
Mehmet Şahin

AFRİKA JEOPOLİTİĞİ - AFRICAN GEOPOLITICS

Editörler: Prof. Dr. Hasret Çomak - Doç. Dr. Burak Şakir Şeker - Mehmet Şahin

Yayın No.: 4787

Uluslararası İlişkiler No.: 222

ISBN: 978-625-397-159-5

E-ISBN: 978-625-397-158-8

Basım Sayısı: 1. Basım, Mayıs 2023

© Copyright 2023, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO. 40340

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Akademik Yayıncılık, 2011 yılından beri "tanınmış uluslararası yayınevi" statüsündedir.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-

Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Bahar Yanbolulu -baharyanbolulu@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Çomak, Hasret, Şeker, Burak Şakir, Şahin, Mehmet.

Afrika Jeopolitiği - African Geopolitics /

Editörler: Hasret Çomak - Burak Şakir Şeker - Mehmet Şahin

1. Basım, XIV + 382 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-397-159-5

E-ISBN: 978-625-397-158-8

1. Afrika 2. Jeopolitik 3. Uluslararası Güvenlik

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mah. 2465 Sok. Oto Sanayi Sitesi No.: 7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezhin, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519

Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

BÖLÜM YAZARLARI

1. BÖLÜM

AFRİKA SİYASİ VE DİPLOMASİ TARİHİ

AFRİKA KISA SİYASİ TARİHİ

Huriye Yıldırım Çınar - Dr., TASAM Afrika Enstitüsü Eş Direktörü, yildirim.huriye@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3052-617X

AFRİKA'NIN KOLONYAL GEÇMİŞİNİN GÜNÜMÜZ DEVLET YAPILARI ÜZERİNE ETKİLERİ

Mesut Şöhret - Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, sohretmesut@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-4052-9286

2. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN AFRİKA POLİTİKASI VE AFRİKA'NIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ'NDE TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ VE KIBRIS MESELESİ

Bilal Nergiz - Arş. Gör. Dr., Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, bilal.nergiz@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6032-5243.

TÜRKİYE'NİN KUZAY AFRİKA POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE SON DÖNEM TÜRKİYE-LİBYA İLİŞKİLERİ

Çağlar Özer - Dr. İstanbul Kent Üniversitesi, caglar.ozler@kent.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3090-4740

TÜRKİYE-SUDAN İLİŞKİLERİNDEKİ TEMEL DİNAMİKLER VE SON DÖNEM İKİLİ İLİŞKİLER

Hüseyin Yeltin - Doktorant, Anadolu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, huseyinyeltin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4434-2358

TARİH, SİYASET VE EKONOMİ BOYUTLARIYLA TÜRKİYE-GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ İLİŞKİLERİ

Hacı Mehmet Boyraz - Dr., Bağımsız Dış Politika Araştırmacısı, boyrazhacimehmet@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9548-712X

AK PARTİ HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE TÜRK DIŞ POLİTİKASININ AFRIKA YÖNELİMİ

Hüsamettin İnaç - Prof. Dr., Kutahya Dumlupınar University, FEAS, Political Science and International Relations Department, husamettin.inac@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6922-2010

Aymene Hadji - Expert of Science, Kutahya Dumlupınar University, The Institute of Postgraduate Education, History Department, aymene.hadji@ogr.dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3564-7077

Younes Benmansour - Expert of Science, Kutahya Dumlupınar University, The Institute of Postgraduate Education, History Department, younes.benmansour@ogr.dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5161-4983

KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AFRIKA İLİŞKİLERİNDE YUMUŞAK GÜÇ OLARAK DIŞ YARDIMLAR VE EĞİTİMİN ÖNEMİ

Emine Çakmak Kılıçaslan - Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Meslek Yüksekokulu Görsel İşitsel Teknikler Bölümü, emine.kilicaslan@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4226-9409

3. BÖLÜM

KÜRESEL VE BÖLGE AKTÖRLERİNİN AFRIKA POLİTİKALARI VE STRATEJİLERİ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜNEY SUDAN MİSYONU

Fahri Erenel - Prof. Dr., İstinye Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ferenel@istinye.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8943-7265

Ahmet Gedik - Araştırma Görevlisi, İstinye Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, agedik@istinye.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0371-6528.

NEOKOLONYALİST ÇERÇEVEDE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AFRIKA POLİTİKASI

Mustafa Yıldız - Araştırma Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, yildiz.mustafa@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1947-6909

AFRIKA'DA BARIŞ VE GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI KAPSAMINDA AFRIKA BİRLİĞİ

Doğan Şafak Polat - Doç. Dr., dpolat@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0786-1789

ABD-ÇİN REKABETİ KAPSAMINDA AFRIKA JEOPOLİTİĞİ

Mesut Şöhret - Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, sohretmesut@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-4052-9286

RUSYA FEDERASYONU'NUN AFRIKA'YA YÖNELİK POLİTİKASI

Ahmet Sapmaz - Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, asapmaz@gelisim.edu.tr; ahmet_sapmaz@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-0858-9000

TARİHTEN GÜNÜMÜZE ALMANYA'NIN AFRIKA POLİTİKASI

Elnur İsmayıl - Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Uluslararası Siyaset ABD, elnur.ismayil@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9438-2649

FRANSA VE İSPANYA'NIN AFRIKA POLİTİKASI: FAS ÖRNEĞİ

Mustafa Yıldız - Araştırma Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, yıldiz.mustafa@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1947-6909

BÖLGESEL SORUNLAR ÇERÇEVESİNDE MISIR DIŞ POLİTİKASI

Gamze Helvacıköylü - Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, gamzeh84@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8917-2121

BALTİK ÜLKELERİNİN AFRIKA POLİTİKASI

Öncel Sencerman - Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Davutlar MYO, ORCID: 0000-0003-3701-2040

4. BÖLÜM AFRIKA GÜVENLİĞİNE YÖNELİK YENİ GELİŞMELER

SECURITY ENVIRONMENT OF THE RED SEA

Burak Şakir Şeker - Assoc. Prof., Ankara Hacı Bayram Veli University, buraksakirseker@gmail.com, seker.burak@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8536-1790

KIZILDENİZ VE ADEN'DE GÜVENLİK ARAYIŞLARI

Emre Kalay - Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Keşan Yusuf Çapraz Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Gümrük İşletme Bölümü, emrekalay@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5068-0791

AFRIKA VE BATI HEGOMANYASI: DEĞİŞEN JEOPOLİTİK VE STRATEJİK YAPI

Hüseyin Çelik - Prof. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İletişim Fakültesi, ORCID: 0000-0001-9375-9320.

AFRIKA'NIN ENERJİ GÜVENLİĞİ AÇMAZINA ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Azime Telli - Doç. Dr., Mersin Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, azimetelli@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2484-6196

AFRIKA'DA ÇEVRE GÜVENLİĞİ

Tuba Taşlıcalı Koç - Dr., Bağımsız Araştırmacı, ORCID: 0000-0002-6311-9960

AFRIKA'DA İKLİMSEL GÖÇLER VE SONUÇLARI

Huriye Yıldırım Çınar - Dr, TASAM Afrika Enstitüsü Eş Direktörü, yildirim.huriye@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3052-617X

Hasret Çomak - Prof. Dr., İstanbul Kent Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı, hasret.comak@kent.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5162-5260

SOMALİ VE KENYA DENİZ SINIRI İHTİLAFININ DENİZ ULAŞTIRMA İŞLETME MÜHENDİSLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DOĞU AKDENİZ'DEKİ UYUŞMAZLIKLAR İÇİN ALTERNATİF ÇÖZÜMLERİN GELİŞTİRİLMESİ

Murat Koray - Dr. Öğr. Üyesi, Piri Reis Üniversitesi Denizcilik Fakültesi, ORCID: 0000-0002-7859-1184

ÖN SÖZ

Afrika, içinde barındırdığı unsurlar ne olursa olsun her dönemde üzerinde güç mücadelesinin yaşandığı bir eylem alanı olmuştur.

Soğuk Savaş'a kadar Avrupa ülkeleri arasında, Soğuk Savaş yıllarında ABD ve SSCB arasında gerçekleşen bu güç mücadelesi, Soğuk Savaş sonrasında da ABD ve Çin arasında görülmeye başlamıştır.

21'inci yüzyılda Afrika'ya yönelik jeopolitik ve jeostratejik değerlendirmelerin yeniden gözden geçirilmesini gündeme getirmiştir.

Afrika Kıtası'nda toplamda 58 ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerden 54'ü diplomatik (Birleşmiş Milletler üyesi), 4'ü sınırlı tanınmış ülkedir. Bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler tarafından tanınmayan 2 ülke vardır. Bunlar, Sahra Demokratik Arap Cumhuriyeti ve Somaliland'dır.

Ayrıca kıtada; Birleşik Krallık'a bağımlı Saint Helena ülkesi, Fransa'ya bağımlı Mayotte ve Réunion ülkeleri, İspanya'ya bağımlı Ceuta, Kanarya Adaları ve Melilla ülkeleri, Portekiz'e bağlı ise Madeira ülkesi de vardır.

Afrika hem yüz ölçümü hem de nüfus bakımından Asya'dan sonra dünyanın en büyük ikinci kıtasıdır. Yaklaşık 30.065.000 km²lik alanı ile dünya topraklarının %20,4'ünü kapsamaktadır. 1.340.598.000 kişi ile dünya nüfusunun %16,72'sini barındırmaktadır.

Afrika'daki ülkeler açısından ulusal güvenliğin sağlanması ve geliştirilmesi temel amaçtır. Afrika'da uluslararası barış ve istikrarın korunması ile sürdürülebilir kalkınma için ihtiyaç duyulan güvenlik ve huzur ortamının tesis edilmesi gerekmektedir.

Afrika'da istikrara katkı sağlamak amacıyla uluslararası iş birliğinin küresel ve bölgesel ölçekte artırılması gerekmektedir.

Ortaklığa, diyaloga ve yumuşak güce dayalı güvenlik anlayışı Afrika'da giderek ön plana çıkmakta ve önem kazanmaktadır.

- Küresel terörizm,
- Organize suçlar,
- Yasa dışı göç,
- Stratejik kaynakların azalması,
- Bu kaynakların tehdit altında bulunması,
- Silahlı çatışmalar sonucu insanların kontrol dışı kitlesel hareketleri ve
- Siber saldırılar, 21'inci yüzyılda Afrika'da sürdürülebilir güvenliğin sağlanabilmesi için ortak girişimleri ve iş birliğini zorunlu kılmaktadır.

Tüm bu gelişmelerden dolayı kıtada;

- Güvenlik ve istikrarın geliştirilmesi,
- Yeni güvenlik anlayışlarının ve yaklaşımlarının belirlenmesi, benimsenmesi ve yaygınlaştırılması,
- Güvenlikle ilgili yeni yönelimlerin ortaya konması gerekmektedir.

Küreselleşme, güvenlik alanında karşılıklı iletişim yaratmaktadır.

Kıtada yerel olarak ortaya çıkan krizler, süratle bölgesel krize dönüşebilmekte hatta bölgesel ve küresel güvenliği tehdit edebilmektedir.

Küreselleşme ile ülkeler, kendi bölgelerindeki krizlerle birlikte diğer bölgelerdeki krizlere karşı son derece duyarlı olmaya başlamışlardır.

Günümüzde kıtadaki ülkelere yönelik tehditler;

- Terörizm,
- İnsan kaçakçılığı,
- Kıtlık ve kuraklık,
- Askerî darbeler,
- Korsanlık,
- Salgın hastalıklar,
- Çevre kirliliği ve
- İstikrarsız devlet kurumları olarak kendini göstermektedir.

Bunun yanında asimetrik riskler ile kaynakların paylaşılmasına yönelik risk ve çevresel tehditler önem kazanmaktadır.

Terörist örgütlerin ve yasa dışı unsurların bilişim ve iletişim teknolojilerini çok etkin ve verimli kullanmaları Afrika'da güvenlik risklerini günümüzde daha da artırmaktadır.

Bu bağlamda kitle iletişim araçlarının güvenliği ile iletişim araçlarının güvenlik politikalarına etkileri günümüzün önemli bir konusudur.

21'inci yüzyıl yeni güvenlik ortamı ve yaklaşımı; politik, sosyal, ekonomik, askerî, teknolojik ve çevresel değişimler ile yeniden şekillenmektedir.

Afrika ülkelerinde yaşanan ve birbirini etkileyen sosyal ve siyasi krizler ile iç çatışmalar devlet yapılarını tahrip etmekte ve ciddi zarar vermektedir.

Günümüzde Afrika ülkelerinin gelişen ekonomileri, insan ve stratejik kaynakları, jeopolitik ve jeostratejik konumları bu ülkelerin önemini artırmıştır.

Bölgesel ve küresel aktörlerin yatırım için ilgilerini çekmeye başlamıştır.

Uluslararası iş birliğinin küresel ve bölgesel ölçekte artırılması, ortaklığa, diyaloga ve yumuşak güce dayalı güvenlik anlayışının benimsenmesi ile mümkündür.

Yeni güvenlik anlayışları çerçevesinde Afrika'da güncel güvenlik sorunlarının tespiti ve analiz edilmesi zorunlu hâle gelmiştir.

Bu kapsamda; Birleşmiş Milletler, AGİT, NATO, Avrupa Birliği, Afrika Birliği, Avrupa Konseyi ve BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ile diğer bölgesel ve küresel aktörlerin Afrika'ya yönelik güvenlik politikaları, stratejileri, yaklaşımları ve yönelimleri köklü bir değişime uğramıştır.

Afrika'da sürdürülebilir güvenliğin, barış ve istikrarın tesisi konusunda bölgesel ve küresel aktörlerin rolü analiz edilmelidir. Bu kapsamda uygulanabilir stratejilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konularında ayrıntılı araştırmalar yapılmalıdır.

Afrika'daki silahlı çatışmalarda uygulanacak analiz ve çözüm önerileri özellikle kıta güvenliğinde önem taşımaktadır. BM, NATO, AGİT, Avrupa Konseyi, AB ve BRICS'in Afrika'ya yönelik diyalog ve iş birliği süreçleri, Afrika Birliği'ni de içerecek şekilde daha geliştirilmeli, yaygınlaştırılmalı ve desteklenmelidir.

Afrika'da bulunan uluslararası kuruluşlar, yeni güvenlik yaklaşımlarına uygun olarak yeniden yapılandırılmaları konularında cesaretlendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Birleşmiş Milletler Barış Güçlerinin Afrika'daki operasyonel faaliyetleri uluslararası hukuk ve insancıl hukuk çerçevesinde yeniden değerlendirilmeli ve incelenmelidir.

Özellikle son dönemde ABD, Rusya, Çin, Fransa ve İran'ın güvenlik politikaları ve stratejilerinde deniz alanları önem kazanmıştır. Bu kapsamda Afrika'da "deniz güvenliği" konuları öncelik kazanmıştır. Fransa'nın kıtadaki güç kaybı ve bunun yerine Rus özel şirketlerinin yerleşimi dikkat çekicidir.

Afrika, stratejik deniz yollarındaki konumu ile bu küresel aktörlerin ilgi odağı olmuştur. Afrika'da;

- Nüfus artışı,
- İklim değişikliği,
- Çevre kirliliği,
- Hızlı ve plansız şehirleşmenin yol açtığı sorunlar insanlık tarihindeki en hızlı düzeyindedir.

Afrika'da etnik ve dinî yapıların bölgesel ve küresel güvenliğe etkileri, dil çeşitliliğinin, güvenliğin sosyal ve kültürel boyutundaki yansımaları yeniden değerlendirilmeli ve analiz edilmelidir.

Silahlı çatışmalardan dolayı yaşanan iç ve dış göçler, nüfus hareketleri, bu hareketlerin politik ve ekonomik yansımaları ayrıntılı incelenmelidir. Kıtada kültür ve tabiat varlıklarının korunması önem taşımaktadır.

İnsan hakları hukuku, uluslararası insancıl hukuk ve mülteci hukuku uygulamalarına ilişkin konularının bölgesel ve küresel güvenliğe etkileri çok iyi değerlendirilmelidir.

Türkiye, bu önem ve önceliklerden dolayı 2005 yılını Afrika Yılı ve bu kapsamda Afrika'ya açılım yılı ilan etmiştir.

Bu açılım politikası ile kültürel, sosyal, ekonomik ve askerî ilişkilerin geliştirilmesi benimsenmiştir.

Bu çerçevede, özellikle Sahra Altı Afrika ülkeleriyle ilişkilerimizde pek çok alanda önemli mesafe kat edilmiştir. Türkiye 2005 yılında Afrika Birliği'ne gözlemci üye olmuş ve 2008 yılında ülkemiz Afrika Birliği tarafından stratejik ortak olarak ilan edilmiştir.

Bu şekilde ivme kazanan çok boyutlu Afrika'ya açılım politikamız süreci kapsamında bölge ülkeleriyle başta siyasi ilişkiler olmak üzere ticaret, yatırımlar, kültürel projeler, güvenlik ve askerî iş birliği ve kalkınma projeleri gibi birçok alanda hızlı ilerleme sağlanmıştır.

Türkiye'nin **Afrika'ya Açılım Politikası** yerini 2013 yılı itibarıyla **Afrika Ortaklık Politikasına** bırakmıştır.

Afrika ülkelerinde Türkiye'nin büyükelçilik düzeyinde temsil edilen ülke sayısı 2005 yılında 12 iken 2022'de bu sayı 44'e yükselmiştir.

Afrika ülkelerinin Türkiye'deki temsilcilik sayısı 2008'de 10 iken bu sayı 2015'te 32'ye ve 2022'de 38'e yükselmiştir. Bu artışlar, Afrika'ya verilen önemin ve geliştirilen iş birliğinin önemli göstergesidir.

Dış ticaret hacmi açısında durum değerlendirildiğinde; 2005'te Afrika'ya ihracat 3,63 milyar ABD doları iken bu tutar 2014 sonunda 13,74 milyar ABD dolarına ve 2021'de 34,5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Kıtadan ithalat yine aynı yıllar esas alındığında 3,21 milyar ABD dolarından 5,93 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Türkiye'nin Afrika'ya yönelik yardım politikalarının önceliğini insani ve kalkınma yardımları almaktadır. 2013 ve 2014 yıllarında Türkiye, kıtaya en çok yardım yapan 3'üncü ülke konumundadır.

Kıtada insani yardımların amacına ulaşabilmesi için çok ayrıntılı bir stratejik planının yapılması ve yardımların bu plan dâhilinde yürütülmesi önem taşımaktadır.

21'inci yüzyılda Afrika ülkelerinin dünya politikasında zamanla önemli birer aktör olabileceği değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda çok yönlü ilişkilerin artarak sürdürülebilmesi için izlenen veya izlenecek politikaların çok tutarlı ve uygulanabilir olmasına özen gösterilmelidir.

Türkiye ile Afrika ülkeleri arasında ilişkileri geliştirilebilmesi için kıtanın ülkeler bazında doğru ve güvenilir bilgilerine ihtiyaç bulunmaktadır.

Güvenilir ve doğru bilgilere erişmek önem taşımaktadır. Elde edilecek doğru, güncel ve gerçek verilerle sağlıklı politikalar üretebilmek ve geliştirebilmek mümkün olabilecektir. Bu amaçla üniversitemizde Afrika araştırma ve uygulama merkezleri ile enstitülerinin kurulması ilke olarak benimsenmelidir.

Afrika'da yardım faaliyetleri yürüten kuruluşların faaliyet alanları ile ilgili olarak eş güdüm sağlanmalı ve aynı tür hizmet verenlerin birleşerek çalışmaları teşvik edilmelidir.

Günümüzde ekonomik ilişkileri geliştirmek çok önemlidir. Bu amaçla ülkelerle ayrı ayrı serbest ticaret antlaşmaları yapılmalı ve mümkün olduğunda Serbest Ticaret Bölgeleri kurulması konusunda istikrarlı girişimler yürütülmelidir.

Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika proje bazında ayrı kategorilerde konumlandırılmalı, irdelenmeli ve değerlendirilmelidir. Ayrı ayrı projeler geliştirilmeli, yatırımlar öncelikli olarak eğitim, sağlık ve sosyal alanlara yönlendirilmelidir.

BM ve UNESCO ile iş birliği yapılarak kıta için nitelikli kalkınma planları ile kültürel ve doğal mirasın korunması planları yaşama geçirilmelidir. Bu planların uygulanabilir ve amacına uygun olarak düzenlenmesi hedeflenmelidir.

Türkiye'nin kıtada etkinliğinin artırılması güçlü bir kamu diplomasisi ile yürütülebilecektir. Bu diplomasi'nin aktörleri çok iyi ve sağlıklı yönlendirilmelidirler.

Afrika'nın doğusundaki denizin önemi artarken önümüzdeki dönemde kıtanın batısına olan uluslararası ilginin de çok daha fazla artması beklenmektedir.

Deniz haydutluğunun ve silahlı soygun faaliyetlerinin önlenmesi için uluslararası kuruluşların iş birliği önem kazanmaktadır.

Afrika'nın batısındaki deniz güvenliğine yönelik risklerin arttığı görülmektedir.

Afrika'nın doğusunda ve batısında uluslararası toplum, deniz güvenliğinin artırılması için bölge ülkelerinin yeteneklerini geliştirmelidir.

Her iki bölgede deniz ulaştırmasını ve doğal kaynakları ekonomileri için hayati gören ülkelerin deniz kuvvetleri unsurlarının operasyonel faaliyetleri gelecek dönemde öne çıkabilecektir.

Orta ve uzun vadede gerilim potansiyelinin en yüksek olduğu bu bölgelerde tüm tarafların iş birliğine gitmeleri gerekmektedir.

Kıtada;

- Sosyal ve siyasal karışıklıklar,
- İç savaşların neden olduğu yasa dışı göçler,
- Fakir ve zayıf devlet yapılarının yol açtığı deniz haydutluğu,
- Silahlı soygun faaliyetleri,
- Devlet dışı aktörlerin kaçakçılık, insan ticareti, terörizm ve yasa dışı eylemleri deniz ulaştırması güvenliğini öncelikli hâle getirmekte ve kapsamda ilave önlem alınması konusundaki hassasiyetleri artırmaktadır.

Bu tür asimetrik tehditlere yönelik olarak “deniz güvenliğinin” geliştirilmesi için uluslararası kuruluşların;

- Deniz güvenliğine yönelik yeni ve uygulanabilir stratejileri belirlemeleri,
- Bu stratejileri çok etkin ve verimli uygulamaları gerekmektedir.

Günümüzde Afrika Kıtası, gerek jeopolitik konumu gerek mevcut kaynakları nedeni ile küresel güç olma arzusu taşıyan devletlerin vazgeçilmez bir stratejik alanı olma özelliğini sürdürmektedir.

Konum itibarıyla Doğu ile Batı arasında merkezi bir noktaya sahip olmasının getirmiş olduğu avantajlar ve dezavantajları bünyesinde barındıran bu kıta büyük güçler için gelecekte küresel siyasette önemli bir yere sahip olmaya devam edecektir.

Bu düşünceden hareketle Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100’üncü yılının kutlanacağı 2023 yılında *Afrika Jeopolitiği* isimli kitabımız, çok amaçlı olarak yukarıda belirtilen konulara açıklık getirmek, bilim alanına derinlik ve zenginlik kazandırmak düşüncesinden hareketle hazırlanmıştır.

Özgün ve orijinal nitelikte kitap bölümü yazarak katkı veren çok değerli meslektaşlarımıza içten teşekkür ederiz.

Kitabımızın yayına hazırlanmasında son derece dikkatli, özenli ve özverili çalışmalarda bulunan Samet Tekin’e, Bahar Yanbolulu’ya, Sezai Özden’e, Mehtap Asiltürk’e ve Emre Gürbüz’e teşekkür ederiz. Eserlerimizin her zaman yayınlanmasına verdiği destek ve katkı nedeniyle Genel Yayın Koordinatörü Sayın Gülfem Dursun’a şükranlarımızı sunarız.

Eserin bilim alanına yararlı olmasını dileriz.

Nisan / 2023

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Hasret Çomak

Doç. Dr. Burak Şakir Şeker

Doktora Öğrencisi Mehmet Şahin

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM YAZARLARI	iii
ÖN SÖZ	vii

1. BÖLÜM AFRIKA SİYASİ VE DİPLOMASİ TARİHİ

Afrika Kısa Siyasi Tarihi	3
<i>Huriye Yıldırım Çınar</i>	
Afrika'nın Kolonyal Geçmişinin Günümüz Devlet Yapıları Üzerine Etkileri	23
<i>Mesut Şöhret</i>	

2. BÖLÜM TÜRKİYE'NİN AFRIKA POLİTİKASI VE AFRIKA'NIN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye-Afrika İlişkileri ve Kıbrıs Meselesi	51
<i>Bilal Nergiz</i>	
Türkiye'nin Kuzey Afrika Politikası Çerçevesinde Son Dönem Türkiye-Libya İlişkileri	63
<i>Çağlar Özer</i>	
Türkiye-Sudan İlişkilerindeki Temel Dinamikler ve Son Dönem İkili İlişkiler	81
<i>Hüseyin Yeltin</i>	
Tarih, Siyaset ve Ekonomi Boyutlarıyla Türkiye-Güney Afrika Cumhuriyeti İlişkileri	95
<i>Hacı Mehmet Boyraz</i>	
Ak Parti Hükümetleri Döneminde Türk Dış Politikasının Afrika Yönelimi	109
<i>Hüsamettin İnaç - Aymene Hadji - Younes Benmansour</i>	
Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye-Afrika İlişkilerinde Yumuşak Güç Olarak Dış Yardımlar ve Eğitimin Önemi	125
<i>Emine Çakmak Kılıçaslan</i>	

3. BÖLÜM KÜRESEL VE BÖLGE AKTÖRLERİNİN AFRIKA POLİTİKALARI VE STRATEJİLERİ

Birleşmiş Milletler Güney Sudan Misyonu	141
<i>Fahri Erenel - Ahmet Gedik</i>	
Neokolonyalist Çerçeve de Avrupa Birliği'nin Afrika Politikası	159
<i>Mustafa Yıldız</i>	
Afrika'da Barış ve Güvenliğin Sağlanması Kapsamında Afrika Birliği	169
<i>Doğan Şafak Polat</i>	

ABD - Çin Rekabeti Kapsamında Afrika Jeopolitiği	191
<i>Mesut Şöhret</i>	
Rusya Federasyonu'nun Afrika'ya Yönelik Politikası	217
<i>Ahmet Sapmaz</i>	
Tarihten Günümüze Almanya'nın Afrika Politikası	231
<i>Elnur İsmayıl</i>	
Fransa ve İspanya'nın Afrika Politikası: Fas Örneği.....	247
<i>Mustafa Yıldız</i>	
Bölgesel Sorunlar Çerçevesinde Mısır Dış Politikası	259
<i>Gamze Helvacıköylü</i>	
Baltık Ülkelerinin Afrika Politikası	271
<i>Öncel Sencerman</i>	

4. BÖLÜM

AFRİKA GÜVENLİĞİNE YÖNELİK YENİ GELİŞMELER

Security Environment of The Red Sea	293
<i>Burak Şakir Şeker</i>	
Kızıldeniz ve Aden'de Güvenlik Arayışları.....	305
<i>Emre Kalay</i>	
Afrika ve Batı Hegemonyası: Değişen Jeopolitik ve Stratejik Yapı.....	317
<i>Hüseyin Çelik</i>	
Afrika'nın Enerji Güvenliği Açmazına Çözüm Arayışları	329
<i>Azime Telli</i>	
Afrika'da Çevre Güvenliği	343
<i>Tuba Taşlıcalı Koç</i>	
Afrika'da İklimsel Göçler ve Sonuçları	355
<i>Huriye Yıldırım Çınar - Hasret Çomak</i>	
Somali ve Kenya Deniz Sınırı İhtilafının Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Açısından Değerlendirilmesi ve Doğu Akdeniz'deki Uyuşmazlıklar İçin Alternatif Çözümlerin Geliştirilmesi.....	367
<i>Murat Koray</i>	